

„Ahogy az mára világossá lett: a múltat végképp eltörölni még a kommunistáknak sem sikerült. Ha ezt belátjuk, úgy érthető, ha nekünk sem célunk az. A múlttal való leszámolás és elszámolás helyett tisztességesebb és intellektuálisan feltétlenül izgalmasabb a múlt megértése, vagy annak kísérlete.”

Kende Tamás: Az intézményes forradalom - Adatok a kommunista párt kulturális és társadalmi történetéhez Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (1945-1956) - MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI LEVÉLTÁR (2014) p 11
<file:///Users/metronomearchitects/Downloads/letoltes.pdf>

„A skála: szép, de csúnya.” – Szabó Levente

„A fémhomlokzat Székesfehérváron készült, fontos lehet a város identitása szempontjából.” – Sugár Péter

Címverziók:

- ZOOM – A FEHÉRVÁR ÁRUHÁZ INNÉTTŐL ODÁIG
- A FEHÉRVÁR ÁRUHÁZ ÉS AMI MÖGÖTTE VAN
- KÖZEL S TÁVOL
- JÓL KIJÖVÖK, HA BEMEGYEK – SKÁLA ÁRUHÁZ FEHÉRVÁR
- INNÉTTŐL ODÁIG
- FÓKUSZTÁVOLSÁG: 18 – 60 – 300 (HALSZEM, NORMÁL, TELE)

Absztrakt

A tanulmány a székesfehérvári skála (Fehérvár Áruház) épületének értékelése az épület jelenlétének kapcsán. A fő szempontok a városépítéset, az építészeti kommunikáció, az identitás, az anyaghasználat és formálás illetve a használhatóság kérdésköreit érintik.

A szempontok rendszerezésének módja zoomolás (közelítés), a promenadológia (Meggyesi) elvei alapján. Az épület *jelenlétének* érzékelése a közelítő séta közben történik; az út során felmerülő gondolatok, absztrakciók mentén halad az elemzés gondolat folyama.

A távoli (**felülnézeti?**) szemlélés a *városépítészeti* értékelésre ad lehetőséget, figyelembe véve a városról való gondolkodás korabeli és jelenkori eredményeit. A középtávról történő szemlélés az épület *szoborként* való értelmezését teszi lehetővé, meggondolva az épület formálásának, anyaghasználatának, fényeinek szépségeit és csúnyaságait. A közeli vizsgálat a látás melletti *érezkszervek* által közölt információk feldolgozhatóságát biztosítja az épület közvetlen közelében, illetve az épület belsejében.

Témavázlat – ZOOMOLÁS

A Skála épületét, mint *jelenlévőt* vizsgálom - egyre közelebről

1. Távolról(felülről?) nézve –Venturi, Rossi, Frampton, OMA
2. Középtávról – A szobrász szemével (Jovánovics György, Varga Ferenc, ?)
3. Középről – A homlokzat anyaga, fémmunkás vállalat (Székesfehérvár) – identitás kontra pártpropaganda – haladás vagy maradás? Érezkszervek.

Források, annotáció, jegyzetek:

Távrolról – városépítészet, épület a városban

Robert Venturi – Összetettség és ellentmondás az építészetben (1966)

- Erőszakos egyszerűsítés (pl funkciók szétválasztása Wiley-house-Philip Johnson) – a kevesebb unalom (less is bore)
- <http://www.wsj.com/articles/modernist-house-by-philip-johnson-lists-for-14-million-1434652321> - a Wiley House mai sorsa (drága, megvették, hőszigetelő üveg, nagyon jó benne lakni)
- „Munkánkban azt a változatosságot kell **ismét** tudatosítanunk és kihasználnunk, amely a vizuális érzékelés többértelműségében rejlik” MM- 169
 - o vö. Kepes György – A világ új képe! – modern vizuál (technológia+természet)

- A kétfunkciós elem (tartó és térelhatároló) fontos
 - o A Skálánál valóban inkább útban vannak a tartópillérek. Nem úgy, mint a BP-i Lázár Antal + Reimholz Péter Domus áruháza esetén (sokkal jobb gondolati rendszer erre!). Mellesleg itt se látni ki, de Antal előadása szerint a természetes fény beeresztésének lehetőségeit gondosan tervezték (lépcsős homlokzat mögött a szinteken végig, a felső szint felülvilágítókat kapott volna stb..) – A skálánál nincs nyoma ilyesminek; az épülettömegeből kiemelkedő gépészetet rejtő doboz (ahol pl. lett volna lehetőség fénybeeresztésre) is tömör falakkal szerepel a terveken. A fény áradásának hiányát talán az eredeti terveken a mozgólépcső mellett jelölt vízfátyol pótolta volna (ez nem valósult meg).
- Rend – rendtől való eltérés, funkcióváltás – „A meglévő épületek funkcióinak megváltozása szükségszerű jelenség, és ez a fő forrása az általam helyeselt ellentmondásnak.” MM-172
- Konvencionális elemek nem konvencionális használata –rend!
- Belső és külső más – a határon van az építészet. **A fal fontos! (Szoborként a felület)**
 - o Skála esetén: olyan fontos, hogy bentől nem látni ki, a homlokzatra csak azért, hogy (mindek is?) legyen, készült az aluhomi.!! – pazarlás? „Amelyik kultúra nem pazarol, az eltűnik.” **(Párt)Reprezentáció. – irodalom??**
- Előtte: az áramló tér hibás (Barcelona pavilon, Johnson házak) mert a külső más, mint a belső, már a régi koroktól fogva. Aztán: „A Villa Savoye falain a nyílások feltűnő módon inkább nyílásnak hatnak, mint felületi elemnek, függőleges irányban mindennemű téráramlást szigorúan megakadályoznak.”
 - o A Skála hasonlít ebben a savoye-ra!

Aldo Rossi – A város építészete (1966)

- <https://archimachina.wordpress.com/2015/10/27/gallaratese-housing/>
- *Emlékmű* (monumento) = a rituálé + a hely(szín) – pl. révai gimnázium: baglyos kilincs (aki megfogja, feleni fog aznap), templomok-áldozatok
 - o A Skálának van rituáléja? Története van vagy nincs? –*emlékmű lehet-e a skála?*
- „ha a rítus a mítosz tartós és megőrző eleme, akkor az *emlékmű* is az, hiszen éppen azáltal teszi a rituálé formáit lehetővé, hogy a mítosz alakot ölt benne.” MM-185
- Nagy épületegyüttesekről egyes városokban : „Elsősorban az a rengeteg funkció nyugtázza le az embert, melynek az idők során egy ilyen épület meg tud felelni, s az is, hogy ezek a **funkciók** teljes mértékben függetlenek az épület **formájától**. Ugyanakkor éppen a forma van hatással ránk, ebben élünk, ezt tapasztaljuk, ezek a formák alakítják a város szerkezetét.” MM-187
 - o a Skála tud más funkciókat? Eddig csak áruház volt. Kisábrák: színház, mozi, irodaház, könyvtár, lakás, iskola, börtön, szálloda, parkolóház?
- „Általában jellemző a városi műtárgyakra, hogy az elemzés során szinte mindig ugyanazokhoz az alapfogalmakhoz jutunk el, nevezetesen: egyediség, *hely* (locus), architektúra és emlékezet.”

- Típus! – nem funkció, mert az nem bizonyítja a fennmaradásukat
(funkcióváltások!)
- Tartósság – „a tartósság az a múlt, melyet még tapasztalunk”
- „Egy *emlékmű* tartóssága attól függ, hogy mennyire képes alakítani a várost, a város történelmét és művészetét, életét és emlékezetét.” MM- 193 –
 - a Skála nem annyira. **BLOGbejegyzések vannak emlékekkel!**
- Kétféle emlékmű: hajtóerő(Palazzo della Regionale-Padova) patológus (Alhambra-Granada) –
- „A funkciót mindig a kor és a társadalom határozza meg, fejlődése elválaszthatatlan ezek fejlődésétől. A csupán egyetlen célt szolgáló városi műtárgy nem egyéb, mint az adott program megfejtése...” -**funkcióváltás**
 - fontos a további rész is MM-193
- Kollektív emlékezet. „A város a kollektív emlékezet helye” MM-194
 - vajon a Skála teremtett ilyet? **BLOG! FB!**
 - **Márgit Varga** Itt kezdődött az élet,, 1978 március 1-től ..nyitás „április 1-én „csodálatos 33-évet töltöttem el itt ,,
 - [2014. március 3., 8:37 · Tetszik](#)
 - **Dániel B. Dóka** a hatalmas tortára emlékszik valaki? asszem, akkor volt 10 éves a Skála Áruházak
 - [2013. április 1., 16:07 · Tetszik](#)
 - **Mária Truczáné** Skála Áruház fénykora. Mikor megnyitották nagyon elegáns volt belülről. Sok butik egymás mellett alul a földszinten egy sorban, ahol most a bejárat van. Eredeti bejárat itt a sarkon, az északi oldalon volt. Az első emeleten is volt pár butik, aztán ezek eltűnével kezdett egyre sivárabb lenni a kép.
 - [2014. szeptember 6., 4:17 · Tetszik](#)
 - <http://retronom.hu/node/4322>
 - <http://egykor.hu/szekesfehervar/fehervar-aruhaz/1995>
- A város: lakóterületek és műtárgyak egysége.
 - (Meggyesi Tamás szerint viszont a város teli és üres (épület és köztér) hálózata)

Kenneth Frampton – Kritikai regionalizmus: az ellenállás építészetének hat pontja (1983)

- „A kritikai regionalizmussal szemben a populizmus elsődleges eszköze a *kommunikáció* vagy *instrumentális jel*. Egy ilyen jel nem ösztönöz a valóság kritikai észlelésére; a közvetlen tapasztalatra irányuló vágyunkat pusztán információk nyújtásával elégíti ki. Taktikai célja az, hogy minél kisebb ráfordítással váltson ki egyfajta, viselkedéslélektani fogalmakkal leírható, beprogramozott kielégülést.” – MM 297
 - kommunikatív jel – bugyuta jelentéstartalom...
 - **Ilyen instrumentális jel- e a Skála homlokzata? – haladás, éljen a párt! ???**
- „” - MM 303
 - Homlokzat pusztá reprezentációja –
 - **Skálán nincs tektonikaérzékelés – vagy épp túl sok van (strukturális inkább olvasható kívülről) – pl: DOMUS)**

Kenneth Frampton – Hét pont az ezredfordulón, Koszerűtlen manifesztum (1999)

Koolhaas, Rem – Otero-Pailos: *Preservation Is Overtaking Us* (GSAPP Transcripts) 2014

<https://www.arch.columbia.edu/books/reader/6-preservation-is-overtaking-us>

1970 Az európai építészek innentől manifesztumokat írnak tervezés helyett. Ugyanekkor meghal a szobrászat.

Középtávoiról - Mint szobor

Jovánovics György – Test és tér a szobrászatban, in: Nappali Ház, Nappali Ház Alapítvány 1998/2 p 61-72

- A szobor maga is tér,
- A határoló felület fontos, néha elmosódik! – mint a fal Venturinál
- A szobrászat halála 1970!
- http://www.szexualisforradalom.hu/targyak/targyak/muveszeti_alkotasok/iparterv_kiallitasok.html - IPARTERV kiállításokon szereplő munkái (1968 és 1969) – emberfigurák, épp mint vargaferencnél!

Varga ferenc - <http://www.vargaferenc.net/irasok/dolgozat.pdf>

- A felület, a tér, az ember, a szoborfaragás vágya kiirthatatlan, a jól végzett munka, öröm kontra boldogság stb..

Közelről – az érzékelés szintjén (a közvetlen környezet és a belső)

- Meggyesi Tamás – Városépítészet (a lakótelepek közfunkcióinak tervezése: helyszínrajzon a tervező számára jól kinéző helyekre potyogtatták.)
- Jan Gehl - városi tér megélése (a Skála előtt és mögött kialakult tér értékelése)
- Ankerl Géza – Építészet és kommunikáció (p68-96)
 - o hallás (pl lépteink zaja (p68-73)
 - o Látás (p74-90)
 - o tapintás/érintés (felületek, anyagok, hőmérséklet) haptikus terek (p90-92)
 - o szaglás (p93),
 - o ízlelés – ez talán kimarad..
 - o Összegzés: többérvék (p94-96)

- Losonczi Anna DLA-ja, kutatása
- Dúll Andrea nem.

Egyéb források:

- **MÉ:**
 - o 1962/2 – A szabadonálló üzletházak tervpályázata
 - o 1963/2 – Bevásárlási központok Stockholmban
 - o 1965/5 – Állami áruház, Ózd
 - o 1966/6 – Lakóterv II. Iroda új, korszerű áruházépítési feladatai
 - o Budapest, üllői uti lakótelep,
 - o Lakóterv
 - o Városépítési feladatok Budapesten
- Fortepan – régi fotók CC!
- **György, Szabó (felelős vezető): Tervezési irányelvek – Üzlet, üzletház, áruház,** É.M. Építésügyi Dokumentációs Iroda, 1961 (meghatározta az áruház építés részleteit: üzemeltetés, telepítés, elhelyezés, tájolás, környezeti kapcsolatok, területigény, emeletek, burkolatok, stb.. egészen az elárusító pultok kinézetéig.
- **Cságoty Ferenc: Kereskedelmi épületek in: Ferenc Cságoty (szerk.) Középületek, Terc, 2004**
 - o A kereskedelmi épületek fajtái
 - o A kereskedelmi épületek története
 - o A kereskedelmi épületek jellegzetes terei, térrendszere
 - o A kereskedelmi épületek funkcionális elemzése
-